

Изложба у Меморијалном центру Старо сајмиште: Прихватни логор Земун 1942-1944

Управо данас, 8. децембра, на дан када је пре 84 године почело довођење заробљеника у злогласни логор Старо сајмиште, у централној згради са кулом некадашњег Београдског сајма, а данас Меморијалног центра Старо сајмиште, отворена је изложба под називом Прихватни логор Земун 1942-1944 аутора др Милана Кољанина и Асје Драче Мунтеан.

У присуству викарног Епископа липљанског г. Доситеја, представника Владе Републике Србије, Јеврејске заједнице Србије и Националне заједнице Рома, као и потомака и поштовалаца жртава, поруку Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија, који у Јордану учествује на Међународној конференцији, пренео је протојереј Ђорђе Стојисављевић, шеф Кабинета Патријарха српског.

- На овом месту безграничног људског пораза пројавила се тишина која, гласније од сваке људске речи, сведочи о трагедији српског, јеврејског и ромског народа - наводи се у поздравном слову Светејшег Патријарха и указује да је ова изложба „још једно сведочанство незапамћеног страдања и расне мржње током Другог светског рата и нацистичке идеологије која је суновратила токове читавог човечанства у двадесетом, али несумњиво, и у двадесет првом веку”.

- На зидовима Меморијалног центра око експоната су исписана имена 10.200 за сада познатих жртава, која не само да сведоче о једном безумљу него су и апел да се слично никада и никоме више не сме поновити, не само на нашим просторима, већ и у читавом свету, како је нагласио Патријарх Порфирије.

- Зато је нужно да ова изложба, заједно са комплексом Меморијалног центра Старо сајмиште, прерасте у место својеврсног сакралног искуства - трајног сећања - на којем ће се проповедати суживот, толеранција, пријатељство и љубав, а од ње ничег, у свим световима људским и Божјим, узвишенијег и вреднијег нема - подвукао је Светејши Патријарх.

Др Кринка Видаковић-Петров, в. д. директора Меморијалног центра Старо сајмиште, иначе најмлађе установе културе у нашој земљи, подсетила је да је Београд био једина европска престоница са чак четири нацистичка логора - Бањица, Топовске шупе на Аутокоманди и два логора на Сајмишту - Јеврејски логор Земун и Прихватни логор Земун.

- Дуго је овај логор био део нашег заборава, а данас полако постаје део нашег сећања - рекла је др Видаковић-Петров и нагласила да је циљ Меморијалног центра и да све нацистичке логоре у Београду ставимо на европску мапу нацистичких логора.

- Желимо такође да свим жртвама овог логора одамо пошту на достојанствен начин и да их памтимо овде, на овом месту, данас у срцу Београда, а увек у нашим срцима - наставила је др Петров и нагласила да је зло велики мајстор, а његов највреднији шегрт - заборав.

- Култура сећања није за нас овде и данас окупљене празна реч, већ нешто што задире у дубину нашег индивидуалног и колективног идентитета - поручила је др Петров.

Аутори изложбе, др Милан Кољанин и Асја Драча Мунтеан, који су, са сарадницима Леом Ескенази, Јованом Петровић и Виданом Богдановићем, на

изузетно примерен начин приближили величину трагедије која се одвијала током Другог светског рата на Старом сајмишту, акценат су ставили на људе, појединце, њихове судбине, страдање, али и отпор и борбу за опстанак у условима који су превазилазили границе издржљивости.

У посебним изјавама за Радио Слово љубве аутори истичу да је изложба намењена што ширем кругу људи, али пре свега младима који можда немају развијено критичко мишљење и не знају да су у овај логор интернирани људи пре свега због своје етничке припадности, политичких ставова и уверења, али и отпора окупатору. Мање су познате и чињенице о радним логорима широм Србије у које су заточеници довођени управо из прихватног логора Земун, а због катастрофалних услова и малтретирања у самом логору заточеници су масовно умирали. Међутим, после деценија недостојног односа према Старом сајмишту и допуштања крајње непримерених садржаја на простору масовног страдања невиних цивила, оснивање Меморијалног центра отворило је ново поглавље, а точак историје почео је да се окреће у правом смеру, како је нагласио др Кољанин.

Важно је напоменути да посетиоци изложбе могу помоћи при осветљавању овог мрачног поглавља историје попуњавањем посебног обрасца и дељењем својих сазнања, докумената или фотографија из породичних архива, како би све жртве биле пописане.

Изложба је за посетиоце отворена до краја јануара 2026. године, а Меморијални центар ће путем својих налога на друштвеним мрежама посебно обавестити о стручним, ауторским вођењима кроз поставку.

Поздравна порука Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија

Сабрани сте данас у недрима злогласног здања, међу зидове некадашњег логора Старо сајмиште, који би нас, када би могли да приповедају, уверили боље од сваког сведока колико је страдања, бола и плача било на овом месту. Данас је Старо сајмиште за нас храм молитвеног сећања, храм саздан од више од четрдесет хиљада живота недужних људи, жена и деце, простор на којем су силе мрака опет разапеле Христа који поручује: Што учинисте једноме од ове моје најмање браће и сестара – мени учинисте (Мт 25, 40). Отуд је место на којем сада стојимо истинска Голгота не само нашег српског народа, већ и осталих народа који су овде мученички страдали.

Поред по злу познатих логора: Јадовна, Пага, Јасеновца и многих других стратишта на простору такозване Независне Државе Хрватске; и овај логор је био место смрти где су годинама одјекивале речи из Књиге пророка Јеремије:

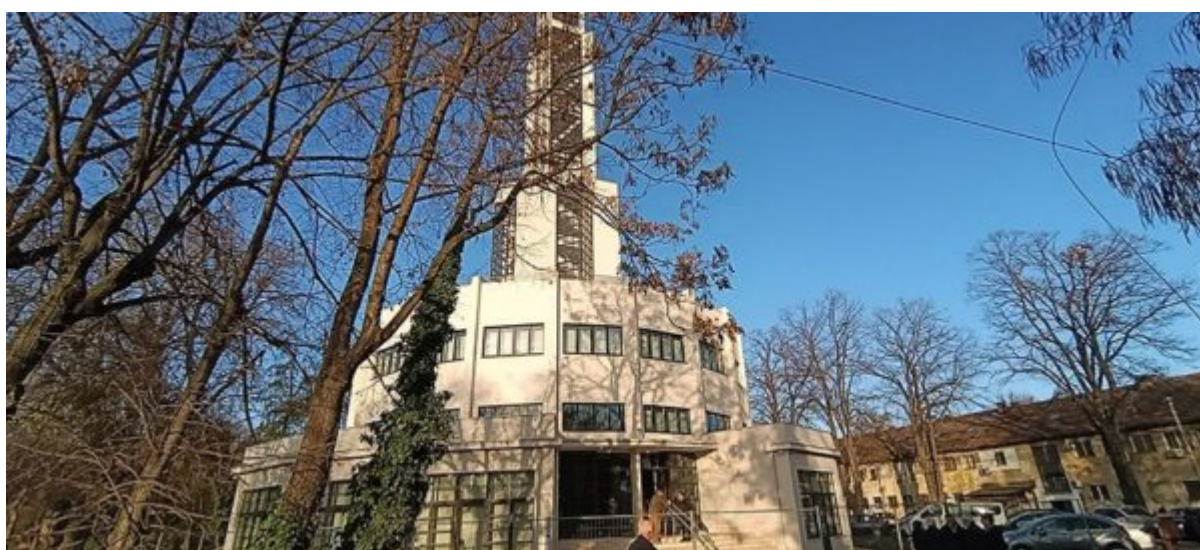
Глас у Рами чу се. Плач и ридање и нарицање много; Рахиља оплакује децу своју и неће да се утешу, јер их нема. (Мт 2, 18). Многи животи су овде угашени, одвише детињстава прекинуто, неизбројиви ожиљци трајно урезани и незацељиве ране стечене.

На овом месту безграничног људског пораза пројавила се тишина која, гласније од сваке људске речи, сведочи о трагедији српског, јеврејског и ромског народа. И данас, овим простором смртне тишине, одјекују речи Распетог: Оче, опрости им јер не знају шта чине! (Лк 23, 34), које нас упућују на незаобилазни аманет нашег великог претходника на трону Светог Саве, Патријарха српског Германа, који гласи: Да опростимо – морамо, јер је то јеванђељска заповест, али да заборавимо – не можемо!

Изложба Прихватни логор Земун 1942-1944, која је пред нама, још једно је сведочанство незапамћеног страдања и расне мржње током Другог светског рата и нацистичке идеологије која је суновратила токове читавог човечанства у двадесетом, али несумњиво и у двадесет првом веку.

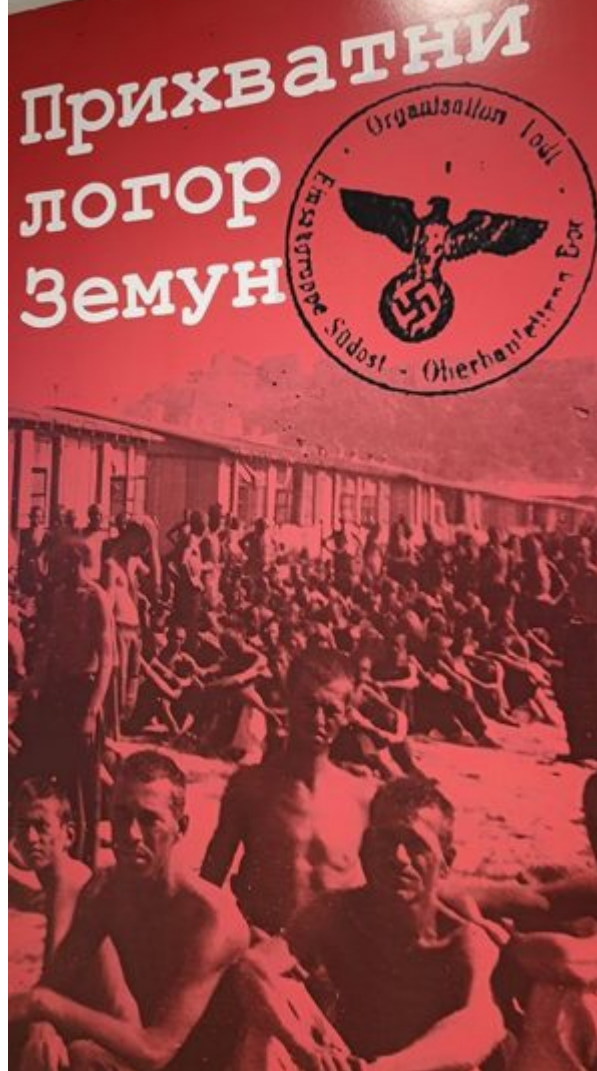
Пажљиво одабрани, изложени експонати су колико показатељ једног безумља још већма су апел да се слично никад и ником више не сме поновити, не само на нашим просторима, већ и у читавом свету. Зато је нужно да ова изложба, заједно са комплексом Меморијалног центра Старо сајмиште, из орочених категорија прерасте у место својеврсног сакралног искуства, трајног сећања, на којем ће се проповедати суживот, толеранција, пријатељство, љубав. А од ње ничег, у свим световима људским и Божјим, узвишенијег и вреднијег нема. Зато нас хришћане Нови Завет обавезује речима у којима се сажима целокупни јеванђељски програм живота: Не будите ником ништа дужни осим да љубите једни друге; јер који љуби другога, испунио је закон (Рим 13, 8).

Ако се љубави будемо сезали, никад нећемо заборавити ниједан невини укинути живот у нашој трагичној прошлости, а истовремено ћемо у њој имати залог племените будућности како би нараштаји који долазе знали своју голготску историју и били носиоци и проповедници Божјег мира према сваком човеку и свима народима.

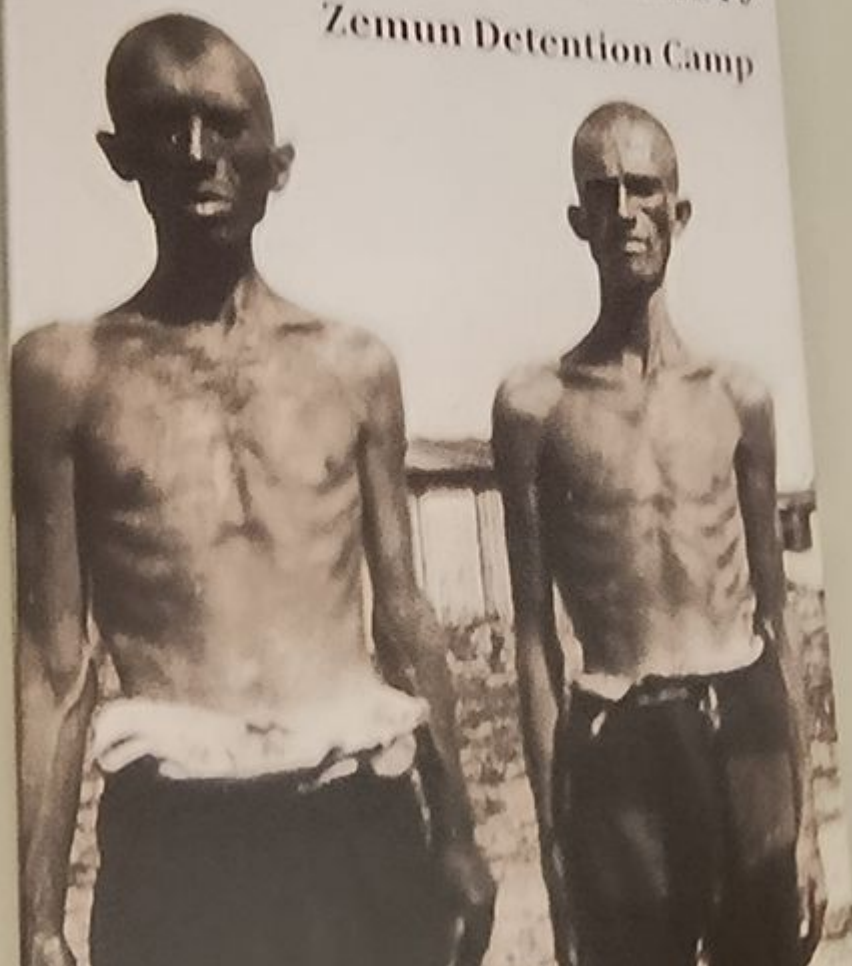

...ТОР ЗЕМУН
НА БЕОГРАДСКОМ САЈМИШТУ
Zemun Detention Camp

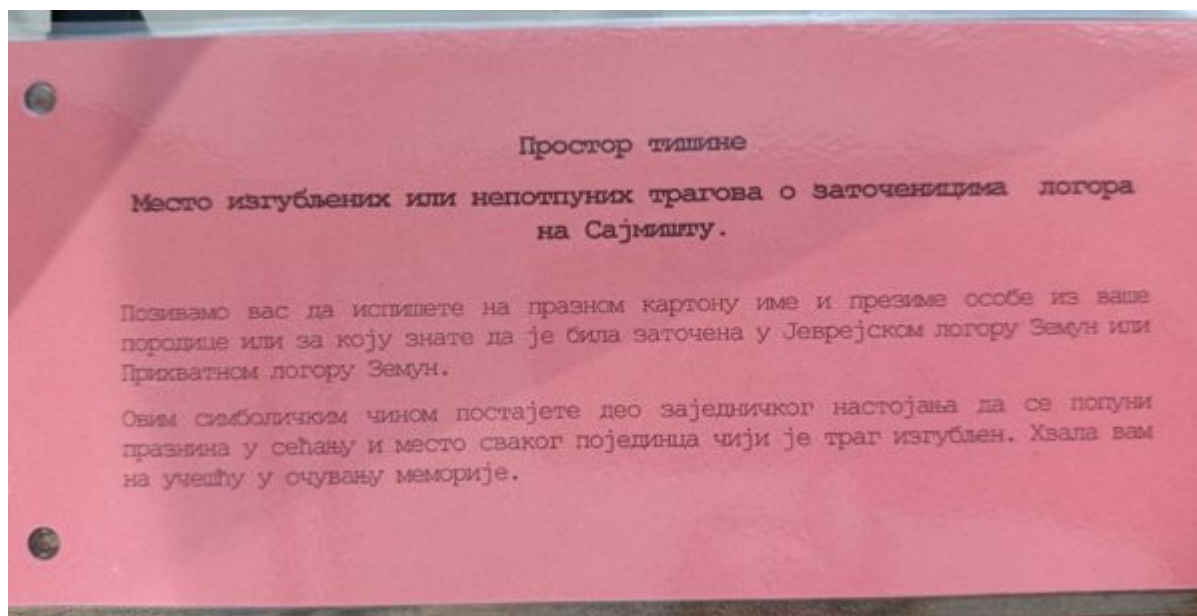

БОМБАРДОВАЊЕ И РАСПУШТАЊЕ ЛОГОРА

Део објеката логора је оштећен, следила су нова бомбардовања Београда и Земуна и смањен је прилив нових заточеника. Логор је изгубио ранији значај и 17. маја 1944. је предат на управу хрватској усташкој полицији. Команда логора на челу са командантом Бекером је пребачена у логор на Бањици, као и заточеници са територије Србије. Логор на Сајмишту је постао део система усташких логора, све малобројнији заточеници су били и даље изложени тортури и убиствима. Они су убрзо упућени у друге логоре и крајем јула 1944. логор је распуштен.

Шурлан Дмитар
 Шурлан Драгач
 Шурлан Илија
 Шурлан Јово
 Шурлан Манојло
 Шурлан Милан
 Шурлан Миле
 Шурлан Милош
 Шурлан Мирко
 Шурлан Мића
 Шурлан Мићо
 Шурлан Никола
 Шурлан Остоја
 Шурлан Павле
 Шурлан Раде
 Шурлан Стеван
 Шућуровић Гаврило
 Шућур Велко

У циљу неговања сећања на жртве нацистичких
 концентрационих логора – Јеврејског пролазног логора
 Београд – Топовске шупе и логора на некадашњем
 Београдском сајмишту, Јеврејског логора Земун и
 Прихватног логора Земун, Меморијални центар „Старо
 сајмиште“ је 2024. године започео пројекат креирања
 јединствене базе података заточеника. Списак који је
 овде представљен садржи највећи број до сада
 познатих имена жртава логора на Сајмишту.
 Развијањем базе података и представљањем њених
 резултата настојимо да очувамо сећање на страдале и
 њима буду доступни стручној, научној и

ЖРТВЕ

Одмах после ослобођења Београда
 и Земунa, Анкетна комисија за
 испитивање злочина окупатора у
 логору на Сајмишту организовала је
 екскумацију жртава логора закопаних
 на Јеврејском гробљу Земунског гробља
 и у Белановићевој рупи поред
 Бежаниског гробља. У 23 масовне
 гробнице на Јеврејском гробљу
 пронађено је укупно 6.500 жртава,
 а у Белановићевој рупи у 70 мањих
 и 2 велике гробнице ексхумирано је
 укупно око 3.600 жртава.

spc.rs